

надмірне використання ВР може призвести до перевантаження або втрати інтересу, тому педагог повинен вміло дозувати та планувати заняття з її використанням.

Потенціал технологій ВР у створенні інклюзивного та різнорівневого навчального середовища для учнів є величезним. ВР дозволяє адаптувати навчальний контент до індивідуальних потреб учнів, надаючи можливість кожному рухатися у своєму темпі, повертатися до складних питань, отримувати додаткові пояснення. Для учнів з особливими освітніми потребами ВР може стати інструментом, який допоможе подолати бар'єри у навчанні. Наприклад, діти з порушеннями зору можуть користуватися аудіо-супроводом та тактильними елементами, а учні з труднощами в навчанні – отримувати візуальні підказки та повторювати матеріал стільки разів, скільки потрібно.

Таким чином, дослідження педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів початкових класів до використання технологій віртуальної реальності є не лише актуальним, але й необхідним. Це сприятиме підвищенню якості освіти, розвитку інноваційних методів навчання та підготовці компетентних педагогів, здатних ефективно використовувати сучасні технології у своїй професійній діяльності. Урахування всіх аспектів, від технічних до педагогічних, забезпечить успішне впровадження ВР в освітній процес та сприятиме формуванню покоління учнів, готових до викликів сучасного світу.

Список використаних джерел

1. Віртуальна реальність. URL: https://www.wikiwand.com/uk/articles/Віртуальна_реальність
2. Деркач Т. М., Батраченко А. Віртуальна реальність: характеристика, технології створення та сфери використання. *Тези 73-ї наукової конференції професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*. Полтава: Нац. ун-т ім. Ю. Кондратюка, 2021. Т. 1. С. 475–477.
3. Що таке VR? Поняття віртуальної реальності. URL: Що таке віртуальна реальність (VR)? | Adobe Substance 3D

Ірина Білоус,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри освітології і педагогіки,
Західноукраїнський національний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ: НОРМАТИВНІ ВИМОГИ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

Безпечне освітнє середовище є важливою умовою для якісної освіти, особливо у складних умовах війни, коли освітні заклади стають об'єктами обстрілів і руйнувань. Україна сьогодні стикається з численними викликами, що вимагають адаптації до нових реалій та запровадження чітких механізмів для забезпечення безпеки учасників освітнього процесу. Зокрема, це стосується фізичної, психологічної та інформаційної безпеки у закладах освіти, що потребує відповідних нормативних регламентів та впровадження практичних заходів.

Вітчизняні та закордонні науковці й практики визначають освітнє середовище як багатокомпонентну систему, яка забезпечує не лише процес навчання, але й всебічний розвиток особистості. Серед численних трактувань можна виділити такі основні аспекти:

1. Освітнє середовище як соціальне та психологічне середовище: Воно є простором, у якому учасники освітнього процесу взаємодіють, спілкуються та налагоджують соціальні зв'язки. Зокрема, українські науковці вважають, що ефективне освітнє середовище має сприяти побудові здорових міжособистісних стосунків між учнями, педагогами та батьками [1].

2. Освітнє середовище як фізичний простір: Багато дослідників наголошують на важливості організації фізичного простору освітнього закладу. Це включає планування приміщень, облаштування укриттів та безпечний доступ до освітніх матеріалів. Закордонні дослідники також підкреслюють значення адаптивності фізичного простору, який повинен відповідати потребам різних вікових груп та забезпечувати можливість швидкої евакуації [2; 3].

3. Освітнє середовище як інформаційний простір: Інформаційний компонент розглядається як сукупність доступних освітніх матеріалів, що забезпечують розвиток інформаційної грамотності та критичного мислення у дітей і підлітків. Це стає особливо важливим в умовах цифрової епохи, коли учні мають бути підготовлені до роботи з великими обсягами інформації, відокремлюючи достовірну інформацію від фейкової [1].

4. Освітнє середовище як сукупність умов для особистісного розвитку: Зарубіжні дослідники розглядають освітнє середовище як простір, що стимулює розвиток особистісних якостей, мотивацію до навчання та саморозвиток. Воно включає підтримку індивідуальних інтересів і потреб здобувачів освіти, надаючи можливості для творчого підходу до навчання та розвитку лідерських якостей.

Таким чином, освітнє середовище – це не лише місце для здобуття знань, а й комплексна система, яка забезпечує гармонійний розвиток особистості, сприяючи фізичному, соціальному, психологічному та інтелектуальному благополуччю здобувачів освіти та педагогів.

Фізична безпека є першочерговою складовою, яка забезпечує захист від фізичних загроз, особливо у закладах, розташованих у зонах бойових дій або загроз обстрілів. Нормативні вимоги передбачають облаштування у закладах освіти спеціальних укриттів, що відповідають стандартам Державної служби з надзвичайних ситуацій (ДСНС). Ці укриття мають бути безпечними, зручними та місткими, аби забезпечити укриття всіх учасників освітнього процесу, а також пристосованими до вікових особливостей здобувачів освіти. Наприклад, у дитячих садках важливо враховувати потреби найменших – забезпечувати належне освітлення, м'яке оздоблення та розвиваючі матеріали, що допоможуть дітям залишатися спокійними та комфортно проводити час у таких укриттях [1; 2].

Психологічна безпека є не менш важливою складовою. Війна й постійні загрози обстрілів створюють високий рівень стресу як серед дітей, так і серед педагогів. Тому підтримка психологічного благополуччя в освітніх закладах є важливою умовою для ефективного навчання. Заклади освіти запроваджують

програми психологічної підтримки, які сприяють зниженню тривожності та стресу. Важливими є психологічні тренінги та консультації для педагогів, аби вони могли надати учням необхідну допомогу. Підтримка соціальних зв'язків між дітьми, сприяння атмосфери взаємоповаги та довіри є частиною процесу створення психологічно безпечного середовища, що передбачає мінімізацію проявів булінгу, агресії та інших форм негативної поведінки [1; 3].

Забезпечення інформаційної безпеки в умовах сучасних викликів також є надзвичайно важливим. Інформаційна безпека передбачає захист здобувачів освіти від шкідливого контенту та дезінформації. Це включає формування в учнів інформаційної грамотності, що допомагає їм орієнтуватися в інформаційному середовищі, розуміти ризики, пов'язані з інформаційною загрозою, та вживати відповідних заходів для захисту. Для дітей та підлітків важливо навчитися розпізнавати неправдиву інформацію, уникати небезпечного контенту та правильно поводитися в інтернет-середовищі. Крім того, в закладах освіти запроваджуються обмеження на доступ до небезпечних матеріалів, що сприяє створенню безпечного інформаційного простору для учнів [1; 3; 4].

Розглядаючи нормативні вимоги, варто зазначити, що в Україні були ухвалені декілька основоположних документів, які визначають механізми організації безпечного освітнього середовища. Зокрема, Концепція безпеки закладів освіти, затверджена у 2023 році, визначає ключові вимоги та рекомендації для створення умов фізичної, психологічної та інформаційної безпеки. Цей документ містить рекомендації щодо впровадження процедур поведінки під час надзвичайних ситуацій, а також заходів, що запобігають виникненню фізичних та психологічних загроз у школах і дитячих садках. Відповідно до Концепції, освітні заклади повинні розробити стратегії реагування на небезпеку, включаючи чіткі протоколи евакуації та дії під час тривоги, тренування учнів та педагогів у надзвичайних ситуаціях [2].

На практиці реалізація цих заходів включає регулярне проведення тренувань та евакуаційних вправ, які допомагають здобувачам освіти та педагогам краще орієнтуватися у випадку небезпеки. Важливою є підготовка вчителів, які мають розуміти основи поведінки під час надзвичайних ситуацій і бути готовими до надання першої допомоги. Освітні заклади зобов'язані обладнати приміщення таким чином, щоб у разі необхідності можна було швидко евакуювати всіх присутніх. Для цього коридори та виходи мають бути вільними від перешкод, а в класах слід уникати надмірного накопичення меблів та зайвих предметів, що можуть стати на заваді під час евакуації [3; 4].

Поряд із фізичними заходами важливими є також інноваційні педагогічні підходи, які дозволяють підвищити психологічний комфорт і захищеність здобувачів освіти у освітньому процесі. Зокрема, рекомендується використовувати методики, що допомагають дітям засвоювати правила безпеки через гру та творчість. Це сприяє не лише зниженню тривожності, а й більш глибокому розумінню основ поведінки в кризових ситуаціях. Для найменших дітей організовуються заняття, що допомагають їм безпечно діяти у разі тривоги або евакуації, включаючи ігри, які розвивають навички реагування на небезпеку [2; 3; 4].

Психологічна підтримка педагогів є важливим аспектом забезпечення безпеки освітнього середовища. В умовах підвищеного рівня стресу педагоги мають проходити спеціальні тренінги, що дозволяють їм краще справлятися з труднощами та надавати підтримку здобувачам освіти. Згідно з рекомендаціями, директори шкіл повинні проводити регулярні опитування щодо емоційного стану педагогів, щоб виявити найбільш вразливі групи та організувати їм додаткову допомогу. Психологічна підтримка освітян відіграє важливу роль у створенні сприятливого середовища для здобувачів освіти, особливо для внутрішньо переміщених осіб та дітей з особливими потребами [2].

Отже, організація безпечного освітнього середовища є комплексною проблемою, що вимагає цілісного підходу, об'єднання нормативних вимог і практичних заходів. Створення ефективної системи безпеки вимагає не лише облаштування укриттів, а й впровадження ефективних навчальних заходів, що допоможуть усім учасникам освітнього процесу діяти злагоджено в умовах надзвичайної ситуації. Підвищення психологічної безпеки через активну підтримку, розробку програм взаємодопомоги та посилення соціальних зв'язків серед дітей і педагогів сприяє формуванню стійкості та злагодженості. Усе це дозволяє гарантувати не лише фізичну, але й емоційну безпеку всім учасникам освітнього процесу, що є однією з найважливіших умов для ефективного навчання та розвитку в умовах сучасних викликів.

Список використаних джерел

1. Безпечне освітнє середовище: нові виміри безпеки. URL: <https://sqe.gov.ua/bezpechne-osvitnieseredovishhe-novi-vim/>
2. Лист Міністерства освіти і науки України № 1/8820-23 «Про організацію безпечного освітнього простору в ЗДО та обладнання укриттів» від 20 червня 2023 р. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-organizaciyu-bezpechnogo-osvitnogo-prostoru-v-zakladah-doshkilnoyi-osviti-ta-obladnannya-ukrittiv>.
3. Формування безпечного освітнього простору закладу освіти в діяльності працівників психологічної служби / авт. кол.: В. В. Байдик, Ю. П. Гопкало, І. О. Корнієнко, Н. В. Лунченко, Ю. А. Луценко, Р. А. Мороз, М. В. Саврасов, І. І. Ткачук; за наук. ред. Н. В. Лунченко, І. І. Ткачук. Київ, 2023. 111 с.
4. Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/195/2020>.

Олександр Ветошкін,

аспірант I року навчання

Науковий керівник – Олена Будник,

доктор педагогічних наук, професор,

кафедра початкової освіти та освітніх інновацій,

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ І МАЙБУТНЄ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРОФЕСІЇ: ЧИ ПІДДАЄТЬСЯ ЗАМІНІ РОЛЬ ВИКЛАДАЧА?

Інтенсивний розвиток штучного інтелекту (ШІ) зумовлює значні зміни в різних сферах діяльності людини, включно з освітнім процесом. Завдяки досягненням у галузі машинного навчання та обробки природної мови, сучасні